ارزشیابی اثرات کالبدی- فضایی اجرای طرح هادی در روستای فتح‌آباد- شهرستان مرودشت

علی شمس‌الدینی *، علی شکور**

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۰۶/۰۱
تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۰۱/۳۰

چکیده

طی سه دهه اخیر توجه به آبادانی و توسعه روستاها، به‌ویژه بهبود وضعیت کالبدی- فضایی این کانون‌های سکونتگاهی از اولویت‌های اساسی برنامه‌ریزان و مدیران کشور بوده است. در این راستا اجرای طرح هادی به‌منظور بهسازی فضای درونی و بیرونی روستاها یکی از این برنامه‌ها می‌باشد که از سال ۱۳۶۲ تاکنون در بسیاری از نقاط روستایی کشور تهیه و اجرا شده است. در تحقیق حاضر که از نوع کاربردی و روش انجام آن توصیفی- تحلیلی است، با تکیه بر انجام عملیات پیمایشی به تحلیل و ارزشیابی اثرات کالبدی- فضایی اجرای طرح هادی در روستای فتح‌آباد از توابع بخش مرکزی شهرستان مرودشت پرداخته می‌شود. جامعه آماری تحقیق شامل ۱۰۸۰ سرپرست خانوار روستایی می‌باشد که از بین آن‌ها ۱۱۰ نفر به‌عنوان حجم نمونه انتخاب شده‌اند. نتایج حاکی از آن است که اجرای طرح هادی به‌لحاظ کالبدی در راستای بهبود وضعیت شبکه معابر و حمل و نقل همچون تسهیل در دسترسی روستا و کیفیت آسفالت خیابان‌ها، زیباسازی منظر و عرصه درونی روستا، تأثیر در نحوه ساخت‌وساز مساکن و بهبود وضعیت دفع بهداشتی زباله‌ها نسبتاً موفق و مثبت ارزیابی شده است اما به‌لحاظ فضایی و زمینه‌سازی به‌منظور توسعه روستا همچون افزایش میزان دسترسی روستائیان به خدمات روبنایی و تولیدی شامل امکانات آموزشی، بهداشتی، تفریحی- ورزشی و نیز افزایش مشارکت روستائیان در روند تهیه و اجرای طرح در روستا تاحدودی ناموفق بوده است.

واژگان کلیدی: روستا، عمران روستایی، طرح هادی، کالبد روستا، فتح آباد، مرودشت.

* استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، ایران.
** دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، ایران. Alishakoor50@yahoo.com

مقدمه

در طی دهه‌های اخیر با انجام اصلاحات ارضی در سال‌های قبل از انقلاب اسلامی و جذب درآمد نفت توسط بوروکراسی متورم و صنایع دولتی و پیامدهای تبعی آن در ایجاد مشاغل خدماتی در شهرها، چنان تفاوتی در معیشت بی‌پشتوانه روستا و رفاه‌نشینی شهر به وجود آمد که فرار روستایی از روستا و روآوری به شهرها به‌صورت یک امر ناگزیر تحقق پذیرفت (مِمفورد، ۱۳۸۱: ۱۳). این روند که با گسترش تضاد و نابرابری میان جنبه‌های کیفی و کمی زندگی در شهرها و روستاها، افزایش فقر و تعدد مشکلات معیشتی روستائیان و بالطبع مهاجرت فردی و خانوادگی گروه‌های مختلف روستایی به سوی شهرها به‌ویژه از سال‌های ۱۳۵۸ به این سو همراه بود، در حوزه‌های روستایی و شهری کشور معضلات فراوانی را به وجود آورده است (شمس‌الدینی و همکاران، ۱۳۸۹: ۷۶). مجموعهٔ این مسائل و تلاش برای رفع آن‌ها باعث شد که توسعه و عمران روستایی از آغاز انقلاب اسلامی با تشکیل نهادهایی همچون جهاد سازندگی و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در راستای محرومیت‌زدایی از چهرهٔ روستاهای کشور مورد توجه برنامه‌ریزان و مسئولان واقع شود.

در این میان روستاها به‌عنوان کهن‌ترین شکل از سکونتگاه‌های انسانی کشور بنا بر ماهیت فضایی خویش و متناسب با ساختارهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و به‌ویژه محیط جغرافیایی که در آن واقع شده‌اند، دارای سازماندهی درونی و کالبدی خاص در زمینه نوع سکونت و شیوه‌های معیشت می‌باشند. این مراکز جمعیتی که در اثر فرایندهای حاصله از «چرخه حیات» با تکیه بر شرایط و سازگار با مقتضیات زمان و مکان پیرامون خود رشد و گسترش یافته‌اند (chery and et al, 2006: 284). به‌منظور ایجاد محیط زیستی مناسب در جهتِ هماهنگی با تحولات پیش آمده در عرصه فن‌آوری و به‌ویژه بهره‌مندی از مواهب نوسازی و توسعه همچون سهولت دسترسی به امکانات و افزایش توانمندی اقتصادی روستائیان؛ نیازمند اجرای برنامه‌ای منسجم به‌منظور تغییر در کالبد و فضای فیزیکی خود هستند (Winograd, 2010:107). از جمله این برنامه‌ها و طرح‌ها که با توجه خاص به توسعه روستاها و در راستای بهبود وضعیت اجتماعی – اقتصادی و به‌ویژه تغییر کالبدی آن‌ها در دستور کار متولیان سازندگی روستاها بالأخص بنیاد مسکن انقلاب اسلامی از سال ۱۳۶۲ تاکنون قرار گرفته است، تهیه، تدوین و اجرای طرح هادی (روانبخشی و بهسازی فیزیکی) روستاها می‌باشد.

این طرح و برنامه که در سال ۱۳۶۲ برای اولین بار در روستاهای پیرامون شهرکرد به شکل محدود شروع و به‌دلیل اثرات مثبت در سطح روستاها از آن سال تا ۱۳۶۶ توسط جهاد سازندگی و بنیاد مسکن به شکل مشترک و از سال ۱۳۶۷ بنیاد مسکن از طرف مجلس شورای اسلامی به‌عنوان متولّی تهیه، تصویب و اجرای طرح هادی در روستاها شناخته شد (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ۱۳۸۸: ۹)، گسترده‌ترین و پرهزینه‌ترین طرحی است که در پهنه جغرافیایی کشور به‌منظور آبادانی روستاها به مرحله اجرا درآمده است. به گونه‌ای که تا پایان سال ۱۳۸۷ در حدود ۲۰۰۰۰ طرح هادی تهیه و حدود ۱۰۰۰۰ طرح هادی در کشور اجرا گردیده بود (پژوهشکده سوانح طبیعی بنیاد مسکن، ۱۳۸۸: ۱۵). در استان فارس نیز طی سه دههٔ گذشته برای بسیاری از روستاها طرح هادی تهیه و اجرا شده است، به‌طوری‌که تا پایان سال ۱۳۹۰ برای ۱۴۶۷ روستای استان طرح هادی تهیه شده که از آن میان فقط برای ۲۰۵ روستا طرح به مرحله اجرا در آمده است.

یکی از این مراکز سکونتگاهی در استان فارس، روستای فتح‌آباد از توابع بخش مرکزی شهرستان مرودشت می‌باشد که طرح هادی آن در سال ۱۳۷۲ تهیه و به مرحله اجرا درآمده و در سال ۱۳۸٦ دوباره مورد بازنگری و اجرا قرار گرفته است. بدین منظور و در راستای ارزشیابی اثرات کالبدی– فضایی اجرای این طرح در روستای فتح‌آباد مقاله پیش رو تدوین شده است. به‌عبارت دیگر در این پژوهش سعی است ضمن واکاوی پیشینه نظری پیرامون ارزیابی طرح هادی روستایی در کشور؛ با استفاده از عملیات وسیع پیمایشی همچون تهیه پرسشنامه و مصاحبه تأثیرات کالبدی- فضایی اجرای طرح هادی بر نحوه ساخت و ساز مسکن روستایی، وضعیت خیابان‌ها و شبکه معابر، وضعیت دفع زباله، بهداشت روستا، هدایت آب‌های جاری در روستا، تبدیل اراضی زراعی و باغی به کاربری غیر کشاورزی، نحوهٔ دسترسی به خدمات زیربنایی و روبنایی و ... با استفاده از نرم‌افزارهای کمی (Spss) و به‌صورت توصیفی- تحلیلی مورد سنجش قرار بگیرد.

پیشینه تحقیق

برنامه‌ریزی توسعه‌ی کالبدی سکونتگاه‌های روستایی در واقع بخشی از برنامه‌ریزی توسعه روستایی است که اهدافی چون ساماندهی، استفاده بهینه از زمین، آب، منابع انسانی موجود و هدایت معقول و منطقی ساختار فیزیکی نقاط روستایی را در تناسب مقتضیات مکانی، فضایی در یک افق زمانی مشخص دنبال می‌نماید (United nation, 1992). در این راستا سابقه برنامه‌ریزی روستایی در ایران به شکل برنامه توسعه اجتماعی، اقتصادی به سال ۱۳۲۷ ه.ش بر می‌گردد که از آن زمان تاکنون در کشور پنج برنامه توسعه کلان در قبل و پنج برنامه توسعه بعد انقلاب تهیه و تدوین شده است (صیدایی، ۱۳۸۷: ٤۷-٤٦). در چند دههٔ اخیر به‌ویژه بعد از انقلاب اسلامی و به‌طور خاص از پایان جنگ تحمیلی به این سو براساس اهداف عدالت خواهانهٔ انقلاب؛ دیدگاه‌ها و رویکردهای گوناگونی در ارتباط با توسعه روستاهای کشور مطرح و به مرحلهٔ اجرا درآمده است. یکی از مهم‌ترین این رهیافت‌ها؛ تهیه و اجرای طرح هادی با هدف رفع محرومیت و بهبود وضعیت کالبدی- فیزیکی محیط روستاها بوده است.

با گذشت نزدیک به سه دهه از اجرای طرح هادی در نواحی روستایی کشور، شاهد اثرات گوناگون در زمینه‌های کالبدی– فضایی از قبیل دگرگونی در بافت کالبدی روستا، تغییر در الگوی ساخت مسکن، تغییرات شبکه معابر روستا، تسهیل در رفت و آمد روستائیان، بهبود وضعیت رفاهی و معیشتی روستائیان و... می‌باشیم. هر چند در روند اجرای طرح هادی در سطح روستاها به‌دنبال اهدافی همچون ارتقای سطح کیفی زندگی، افزایش امید به زندگی، جلوگیری از مهاجرت روستائیان به شهرها، بهبود وضعیت معابر، بهداشت محیط روستا و... هستیم، این در حالی است که توسعه کالبدی از اهداف اصلی اجرای طرح‌های هادی در سطح روستاهاست. لیکن در ابعاد توسعه فضایی نباید به تنهایی از طرح هادی و اجرای آن بدون در نظر گرفتن سایر پارامترها انتظار توفیق همه جانبه داشت؛ زیرا از عمده مشکلات موجود در زمینه فعالیت‌های عمرانی کشور حاکم بودن نگاه بخشی به این مقوله است. به گونه‌ای که هر یک از دستگاه‌های متولی امر توسعه و عمران به‌صورت جزیره‌ای مستقل از دیگری عمل کرده و اساساً کاری به سایر بخش‌ها ندارند (فیروزنیا و همکاران، ۱۳۸۲: ۳٦-۳٤). لذا انتظار صِرف از اجرای طرح هادی در بهبود تمامی زمینه‌های کالبدی و فضایی منطقی به‌نظر نمی‌رسد. از این‌رو لازم است به ارزشیابی اثرات اجرای اینگونه طرح‌ها در سطح روستاهای کشور بپردازیم. بدین منظور به نتایج برخی از این تحقیقات اشاره می‌شود. اولین پژوهش در این زمینه مطالعه‌ای است که با هدف

بررسی اثرات اقتصادی–اجتماعی اجرای طرح‌های بهسازی در استان همدان در سال ۱۳٦۷ انجام گرفته است. از نتایج این پژوهش می‌توان به نارضایتی روستائیان به خاطر طولانی شدن انجام عملیات بهسازی، انتخاب فصل نامناسب برای اجرای طرح، خدماتی بودن بیشتر مشاغل ایجاد شده، عدم موفقیت در کنترل مهاجرت‌ها به خاطر ناتمام ماندن طرح و رضایت نسبی پایین روستائیان از اجرای طرح اشاره کرد (وثوقی، ۱۳٦۷: ۲۵). شارع‌پور (۱۳۷۰) در تحقیقی تحت عنوان: «آثار اقتصادی–اجتماعی طرح‌های بهسازی در روستاهای آذربایجان شرقی» به این نتیجه رسیده که در ارتباط با آثار طرح‌های بهسازی بر رشد و توسعه روستاها ۲۰/۵ درصد پاسخگویان به تأثیر بسیار زیاد، ٥٦/٥ درصد به تأثیر زیاد، ۲۱/٤ درصد به تأثیر متوسط و ۰/۸درصد به تأثیر کم نظر داده‌اند.

موسوی قهدریجانی (۱۳۷٤) ضمن ارزشیابی اثرات اجتماعی طرح‌های بهسازی روستایی استان اصفهان به این نتیجه دست یافته است که در روستاهای مورد مطالعه رشد جمعیت کند بوده و بهسازی نقشی در تأمین و عرضه امکانات و خدمات جدید در روستاها نداشته و در نهایت مشارکت روستائیان در ابعاد گوناگون تهیه و اجرای طرح‌ها بسیار ضعیف ارزیابی گردیده است (رضوانی، ۱۳۸۳: ۱٦۷). در این راستا دفتر تحقیقات و برنامه‌ریزی بنیاد مسکن (۱۳۸۲) در ارزیابی طرح‌های هادی روستایی، نیاز به هماهنگی بیشتر طرح هادی با طرح‌های فرادست، استفاده از روش‌های علنی‌تر، رعایت مسائل زیست محیطی و توجه به حفظ میراث فرهنگی و بناهای با ارزش معماری در روستاها توسط طرح هادی تأکید دارد. عسکری (۱۳۸۳) در مطالعه‌ای در راستای «بررسی اثرات اجرای طرح هادی روستاهای بخش مرکزی شهرستان اصفهان» به این نتیجه می‌رسد که اجرای طرح هادی با وجود فراهم نمودن رفاه و آسایش نسبی برای روستائیان، در ساماندهی و نظم‌بخشی روستاها، چندان موفق نبوده است. عظیمی و جمشیدیان (۱۳۸٤) نیز در مقاله «تأثیر کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی در روستاهای غرب استان گیلان» معتقدند: " اجرای طرح هادی باعث پیشرفت نسبی زندگی مردم شده است ولی به‌لحاظ رعایت مسایل زیست محیطی و مشارکت دادن مردم در فرایند تهیه و اجرای طرح چنان با موفقیت عمل نکرده است".

شمس‌الدینی در سال ۱۳۸۷ در تحقیقی تحت عنوان «آثار اجرای طرح هادی در کاهش مهاجرت‌های روستایی» به بررسی نقش اجرای اینگونه طرح‌ها در تثبیت جمعیت و کاهش مهاجرفرستی روستاهای منطقه ممسنی پرداخته و بیان می‌دارد که اجرای این طرح در روستاهای مورد مطالعه در کوتاه مدت توانسته موجبات کاهش مهاجرت روستائیان منطقه را فراهم بیاورد، اما با توجه به وجود مشکلات فراوان اقتصادی و معیشتی به‌ویژه اثرات ناشی از خشکسالی بر وضعیت زندگی افراد در درازمدت؛ اجرای طرح نتوانسته موجبات تثبیت جمعیت روستاها و کاهش مهاجرت روستائیان به شهر را فراهم بیاورد. فرهنگ مظفر و همکاران (۱۳۸۷) در مطالعه‌ای که به ارزیابی اثرات اجرای طرح هادی بر محیط زیست روستاهای ایران پرداخته‌اند، بیان می‌دارند که اجرای طرح‌های هادی روستایی در کشور دارای نواقصی همچون فقدان یا نقص مطالعات محیطی به هنگام تهیه طرح‌ها و همچنین، پیش‌بینی نکردن اثرات اجرای پروژه‌های دهگانه بر محیط طبیعی و محیط زیست روستاها، به هنگام تهیه و سپس اجرای طرح‌ها می‌باشد و می‌بایست روند طرح هادی روستاها را به سمت اولویت بخشی به مطالعات محیطی و همچنین رویکرد بوم محور در تهیه و اجرای پروژه‌ها رهنمون ساخت.

آمار و همکاران (۱۳۸۸) در «ارزشیابی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی بخش خمام شهرستان رشت» به این نتیجه رسیده‌اند که اجرای طرح هادی به‌لحاظ نحوه ساخت‌وساز مسکن، دفع بهداشتی زباله و دسترسی روستائیان به خدمات به‌طور نسبی موفق بوده است، ولی این طرح‌ها در بهبود وضعیت معابر و کاهش تبدیل اراضی زراعی به کاربری غیرکشاورزی چندان موفق نبوده است. همچنین عنابستانی در تحقیق خود در نواحی روستایی غرب استان خراسان رضوی بیان می‌دارد که اگرچه اجرای طرح هادی افزایش امید به زندگی و سکونت در روستا را برای اهالی آن به‌وجود آورده است، اما پیامدهای زیست محیطی طرح را نباید نادیده گرفت (عنابستانی، ۱۳۸۸). یافته‌های مرادی و همکاران (۱۳۸۸) در روستاهای شهرستان بیرجند نشان می‌دهد که اجرای طرح هادی ضمن بهبود محیط روستائیان، موجب مهاجرت معکوس اهالی منطقهٔ حاجی آباد به روستاها گردیده است. در راستای دیگر تحقیقات؛ حق‌پناه و همکاران به این نتیجه رسیده‌اند که طرح هادی موجب بهبود زندگی و افزایش رفاه نسبی مردم شده و امیدواری آنان به سکونت در روستاها را افزایش داده، اما اجرای طرح سبب عواقب و مسائل زیست محیطی نامطلوبی در روستاها شده است (حق‌پناه و همکاران، ۱۳۸۸).

غلامرضا برزو و همکاران در مقاله‌ای با استفاده از کاربرد نظریه بنیانی به ارزشیابی کیفی اجرای طرح هادی در روستای کرناچی شهرستان کرمانشاه پرداختند. آن‌ها بیان می‌دارند که علیرغم بهبود نسبی فیزیکی محیط روستا، مردم روستا گرفتار مشکلات عدیده‌ای مانند کمبود امکانات زیربنایی، ضعف مراکز خدمات رسانی، مسائل متعدد زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی هستند و بر این اعتقاد می‌باشند در راستای رسیدن به اهداف اجرای طرح هادی می‌بایست مشارکت فعال روستائیان در مراحل برنامه‌ریزی و اجرای طرح مدنظر متولیان امر قرار بگیرد (برزو و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۵۳). فرهاد عزیزپور و همکاران در تحقیقی در سال ۱۳۹۰، در پهنهٔ کشور با مورد شناسی ۴۰۴۰ روستا به تحلیل و بررسی اثرات اقتصادی اجرای طرح هادی در اینگونه سکونتگاه‌ها پرداخته‌اند، نتایج این تحقیق حاکی از مثبت بودن اثرات اجرای این طرح در روستاها دارد؛ به گونه‌ای که اجرای طرح هادی در این روستاها توانسته بسترهای لازم را برای توسعه اقتصادی اینگونه سکونتگاه‌های انسانی کشور همچون (افزایش نرخ درآمد، افزایش نرخ اشتغال، افزایش نرخ سرمایه‌گذاری و کاهش نرخ مهاجرت) فراهم بیاورد. عنابستانی و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «ارزیابی طرح‌های هادی و نقش آن در توسعه‌ی کالبدی روستا از دیدگاه روستائیان» به بررسی پیامدهای کالبدی اجرای طرح در شهرستان جهرم پرداخته‌اند، نتایج حاکی از آن است که بیشترین تأثیر طرح هادی در بعد بهسازی و نوسازی شبکه معابر و راه روستایی بوده است، اما در زمینه بهبود کاربری‌های اراضی درون روستا و مسکن روستایی توفیق چندانی نداشته، همچنین طرح‌های هادی توانسته امید به زندگی را در نواحی روستایی بیشتر نماید. نهایتاً علی‌اکبر عنابستانی در تحقیقی که به بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت روستائیان در اجرای طرح هادی در شهرستان خواف داشته است، بیان می‌دارد که در روستاهای مورد مطالعه میزان مشارکت روستائیان در روند اجرای طرح هادی نسبتاً بالا بوده و بین عوامل ساختاری-نهادی مؤثر بر مشارکت روستائیان و موفقیت در اجرای طرح هادی رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد (عنابستانی، ۱۳۹۳: ۴۵).

روش تحقیق

روش تحقیق در این مطالعه توصیفی و تحلیلی می‌باشد که در آن برای جمع‌آوری اطلاعات به دو صورت

مطالعات کتابخانه‌ای و انجام عملیات پیمایشی همچون تهیه پرسشنامه، مصاحبه و نظایر آن استفاده شده است. جامعه آماری شامل ۱۰۸۰ خانوار روستایی ساکن در روستای فتح‌آباد از توابع بخش مرکزی شهرستان مرودشت می‌باشد. به‌منظور تعیین حجم نمونه تعداد ۱۱۰ خانوار (سرپرستان خانوار) با استفاده از روش نمونه‌گیری کوکران انتخاب و به‌صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده بین آن‌ها پرسشنامه توزیع شده است. روایی پرسشنامه با ضریب متوسط ۰.۷۹ آزمون آلفای کرونباخ و پایایی پرسشنامه با نظر اساتید، دانشجویان تحصیلات تکمیلی و خبرگان محلی مورد تأیید قرار گرفته است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار spss استفاده شده است. همچنین به‌منظور تحلیل سؤال‌ها با استفاده از آزمون " t تک نمونه‌ای" به بررسی هر سؤال عددی در قالب (اثرات مستقیم، اثرات غیر مستقیم و اثرات نهایی) پرداخته شده است که در آن تمامی گویه ها بر مبنای طیف لیکرت (خوب، متوسط، ضعیف، خیلی ضعیف) تنظیم شده‌اند.

محدوده مورد مطالعه

منطقه مطالعاتی تحقیق شامل شهرستان مرودشت می‌باشد. این ناحیه در شمال استان فارس قرار گرفته و از شمال به شهرستان اقلید از جنوب به شیراز، از شرق به شهرستان‌های پاسارگاد و ارسنجان و از غرب به شهرستان سپیدان محدود شده است. شهرستان مرودشت دارای ۳ شهر، ٤ بخش، ١٤ دهستان و ۲۵۱ آبادی دارای سکنه است. روستای فتح‌آباد به‌عنوان نمونه مورد مطالعه تحقیق از آبادی‌های دهستان رودبال از توابع بخش مرکزی مرودشت می‌باشد که فاصله آن تا شهر مرودشت (مرکز شهرستان) ۹ کیلومتر است. (مرکز آمار ایران، ۱۳۸۵). این روستا در مختصات ۵۲ درجه و ۱۹ دقیقه طول جغرافیایی و ۲۹ درجه و ۳۱ دقیقه عرض جغرافیایی در ارتفاع متوسط ١٦٠٠ متری از سطح آبهای آزاد واقع شده است (مهندسین مشاور شهر پارسه، ١٣٨٦: ٥٤). طبق سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۸۵ روستای فتح‌آباد دارای ٤٦٨٨ نفر جمعیت و ١١٠٦ خانوار بوده است. (جدول شماره ۱).

سال	جمعیت روستا	تعداد خانوار	بعد خانوار	نرخ رشد
١٣٤٥	٢١٧٨	٣٨٩	٥/٥	٢/٥
١٣٥٥	٢٧٩٨	٥٥٧	٥/١	٣/١
١٣٦٥	٣٨٠٧	٦٥٨	٥/٧	١/٣
١٣٧٥	٤٣٥٣	٨٥٣	٥/١	٠/٦
١٣٨٥	٤٦٨٨	١١٠٦	٤/٢	٠/٧
١٣٨٦	٤٧٠٦	١٠٨٤	٤/٣	--

ج ۱. روند افزایش جمعیت و بعد خانوار روستای فتح آباد، سال‌های ٨٦- ١٣٤٥. مأخذ: مرکز آمار ایران، ٩٠-١٣٤٥.

یافته‌های تحقیق

به‌منظور ارزشیابی نتایج کالبدی- فضایی اجرای طرح هادی در روستای مورد مطالعه با طرح ١٤ پرسش از حجم نمونه به بررسی اثرات مستقیم (٤ سؤال)، غیرمستقیم (۷ سؤال) و اثرات نهایی (۳ سؤال) پرداخته شد؛ که نتایج هر کدام از این پرسش‌ها به ترتیب در زیر نمایش داده می‌شود.

الف) اثرات مستقیم طرح

سؤال ۱: به نظر شما پس از اجرای طرح هادی وضعیت شبکه معابر و خیابان بندی روستا چگونه شده است؟

یکی از مهم‌ترین اهدافی که با اجرای طرح هادی دنبال می‌شود ساماندهی و بهبود وضعیت شبکه معابر روستا همچون بهبود کیفیت آسفالت خیابان‌ها می‌باشد. براساس نتایج تحقیق؛ ۳۱ درصد از پاسخگویان نتایج حاصله را خوب، ٣٤ درصد متوسط، ۲۱ درصد ضعیف و ١٤ درصد

از افراد وضعیت شبکه معابر را خیلی ضعیف توصیف کرده‌اند. نتایج آماری این پرسش با استفاده از نرم‌افزار spss گواه است که مقدار t برابر با (۷/۹) در سطح معناداری (۰/۰۰۰۱) معنادار گردیده (P<۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان متوجه شد که میانگین محاسبه شده از میانگین فرضی به‌صورت معناداری بالاتر است. بنابراین بین میانگین فرضی و میانگین محاسبه شده تفاوت معناداری وجود دارد. لذا اجرای طرح هادی در راستای بهبود وضعیت حمل و نقل درونی و بیرونی در روستا و بالطبع افزایش سهولت رفت و آمدی روستائیان موفقیت‌آمیز بوده است(جدول شماره ۲).

سؤال ۲: به نظر شما پس از اجرای طرح هادی وضعیت حمل و نقل درونی و بیرونی روستا چگونه شده است؟

از دیگر متغیرهایی که در این تحقیق مورد ارزیابی قرار گرفت وضعیت حمل و نقل درون روستا و سهولت دسترسی پس از اجرای طرح هادی می‌باشد که در این زمینه ۳۶ درصد از پاسخگویان نتایج را خوب، ۴۰ درصد متوسط، ۲۰ درصد ضعیف و ٤ درصد خیلی ضعیف توصیف کرده‌اند. آنگونه که از نتایج تجزیه و تحلیل کمی و سنجش داده‌ها می‌توان فهمید، مقدار t برابر با (۱۲/۷) در سطح معناداری (۰/۰۰۰۱) معنادار گردیده (P<۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان دریافت که میانگین محاسبه شده از میانگین فرضی به‌صورت معناداری بالاتر است. بنابراین بین میانگین فرضی و میانگین محاسبه شده تفاوت معناداری وجود دارد. لذا اجرای طرح هادی در ارتباط با بهسازی شبکه معابر و افزایش کیفیت آسفالت و سطح‌بندی خیابان‌های روستا موفقیت‌آمیز بوده است. (جدول شماره ۲).

ردیف	متغیر	تعداد	میانگین محاسبه شده	میانگین فرضی	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	وضعیت شبکه معابر و خیابان بندی درون روستا	۱۱۰	۲/۸	۲	۷/۹	۹۹	۰/۰۰۰۱
۲	بهبود وضعیت حمل و نقل درونی و بیرونی در روستا	۱۱۰	۳/۰۸	۲	۱۲/۷	۹۹	۰/۰۰۰۱
۳	هدایت آب‌های جاری و عدم آبگیری جاده‌ها	۱۱۰	۲/۸	۲	۸/۵	۹۹	۰/۰۰۰۱
٤	وضعیت زیباسازی منظر و محیط روستا	۱۱۰	۳/۹	۲	۱۳/۸	۹۹	۰/۰۰۰۱

ج ۲. اثرات مستقیم کالبدی- فضایی اجرای طرح هادی در روستای فتح آباد. منبع: یافته های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۱.

سؤال ۳: به نظر شما پس از اجرای طرح هادی، هدایت آب‌های جاری و عدم آبگیری جاده‌ها (شیب معابر) در روستا چگونه گردیده است؟

نتایج حاصل از این پرسش نشان می‌دهد ۳۰ درصد ازپاسخگویان نتیجه اجرای طرح در هدایت آب‌های سطحی روستا را خوب، ۳۵ درصد متوسط، ۲٤ درصد ضعیف و ۱۱ درصد خیلی ضعیف توصیف کرده‌اند.

همانگونه که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود مقدار t برابر با (۸/۵) در سطح معناداری (۰/۰۰۰۱) معنادار گردیده (P<۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان دریافت که میانگین محاسبه شده از میانگین فرضی به‌صورت معناداری بالاتر است. بنابراین بین میانگین فرضی و میانگین محاسبه شده تفاوت معناداری وجود دارد. لذا اجرای طرح هادی برای هدایت آب‌های

جاری و عدم آبگیری جاده‌ها با شیب مناسب در روستا موفقیت‌آمیز بوده است.

سؤال ٤: به نظر شما اجرای طرح هادی تا چه حد توانسته در زیباسازی محیط روستا مؤثر واقع شود؟

نتایج حاصل از این پرسش نشان می‌دهد ٤٧ درصد از پاسخگویان اثرات اجرای طرح در این مقوله را خوب، ۳۳ درصد متوسط، ۱۵ درصد ضعیف و ٦ درصد خیلی ضعیف توصیف کرده‌اند. نتایج سنجش کمی داده‌ها نیز نشان می‌دهد که مقدار t برابر با (۱۳/۸) معنادار گردیده (P<۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان دریافت که میانگین محاسبه شده از میانگین فرضی بالاتر است. بنابراین بین میانگین فرضی و میانگین محاسبه شده تفاوت معناداری وجود دارد. لذا اجرای طرح هادی در راستای زیباسازی محیط روستای فتح آباد موفقیت‌آمیز بوده است. (جدول شماره ۲). به‌عبارتی همانند نتایج تحقیق دیگران؛ روند اجرای طرح در این راستا در روستای فتح‌آباد موفق بوده و باعث زیبایی منظر و محیط فیزیکی روستا شده است.

ب) اثرات غیرمستقیم طرح هادی

سؤال ۱: به نظر شما پس از اجرای طرح هادی وضعیت ساخت و ساز مسکن در روستا چگونه شده است؟

نوسازی و بهسازی مساکن روستایی از اهداف فرعی اجرای طرح هادی می‌باشد که روستائیان مؤظف شده‌اند تلاش‌هایی را به‌منظور تغییر و مقاوم سازی در این زمینه انجام دهند. براساس نتایج حاصل از داده‌های تحقیق ۳۹ درصد از پاسخگویان وضعیت بهبود ساخت و ساز مسکن در روستا پس از اجرای طرح هادی را خوب، ٤١ درصد متوسط، ۱۸ درصد ضعیف و ۲ درصد خیلی ضعیف را توصیف کرده‌اند. براساس سنجش داده‌ها آنگونه که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود مقدار t برابر با (١٤/٧) در سطح معناداری (۰/۰۰۰۱) معنادار گردیده (P<۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان دریافت که میانگین محاسبه شده از میانگین فرضی به‌صورت معناداری بالاتر است. بنابراین بین میانگین فرضی و میانگین محاسبه شده تفاوت معناداری وجود دارد. لذا پس از اجرای طرح هادی وضعیت ساخت‌وساز در روستا موفقیت آمیز است. گرچه بهبود نوساز شدن منازل از اهداف اصلی تهیه اجرای طرح هادی نمی‌باشد، اما روستائیان به‌منظور رفاه زندگی خویش با تحول در فضای کالبدی روستا با حمایت‌های مالی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی بعد از اجرای طرح هادی اقدام به نوسازی و مقاوم نمودن مساکن خود نموده‌اند، از این‌رو می‌توان گفت که اجرای طرح هادی در روستای فتح‌آباد به‌طور غیرمستقیم سبب بهبود در شرایط ساخت مسکن روستائیان شده است.

سؤال ۲: به نظر شما پس از اجرای طرح هادی وضعیت دفع بهداشتی فاضلاب‌های خانگی با توجه به شبکه‌بندی معابر روستا چگونه شده است؟

اهداف مهم دیگری که نقش مؤثری در بهداشت و سلامت افراد ساکن در روستا دارد؛ دفع بهداشتی فاضلاب‌های خانگی درون روستا می‌باشد. پس از زیباسازی فیزیکی و بهبود وضعیت کالبدی روستا انتظار می‌رود که وضعیت دفع بهداشتی فاضلاب‌های خانگی و آبهای سطحی درون روستا از حالتی مثبت برخوردار گردد. بدین منوال نتایج تحقیق نشان می‌دهد که ۲۱ درصد از پاسخگویان اثر اجرای طرح در دفع بهداشتی فاضلاب‌ها را خوب، ۳۱ درصد متوسط، ۳۰ درصد ضعیف و ۱۸ درصد خیلی ضعیف توصیف کرده‌اند. همانگونه که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود مقدار t

برابـر بـا (۵/۳) در سـطح معنـاداری (۰/۰۰۰۱) معنـادار گردیده (P<۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان نتیجه گرفت که میانگین محاسبه شده از میـانگین فرضی به‌صـورت معنـاداری بـالاتر اسـت. بنـابراین بـین میانگین فرضی و میانگین محاسبه شده تفاوت معنـاداری وجود دارد. لذا اجرای طرح هادی به‌طـور غیرمسـتقیم در راستای دفع بهداشتی فاضلاب‌های خـانگی درون روسـتا موفقیت‌آمیز بوده است.

سـؤال ۳: بـه نظـر شـما پـس از اجـرای طـرح هـادی وضـعیت دفـع بهداشـتی زبالـه و نظافـت محـیط روسـتا چگونه شده است؟

یکی دیگر از اهداف فرعی که با اجـرای طـرح هـادی انتظار می‌رود بهبود یابد؛ دفـع بهداشـتی زبالـه و نظافـت درون روستا می‌باشد. که در این تحقیـق ٤٤ درصـد از پاسخگویان دفع زباله و بهداشت و نظافت عرصه روسـتا را بعـد از اجـرای طـرح خـوب، ۳۳ درصـد متوسـط ۱۹ درصـد ضـعیف و ٤ درصـد خیلـی ضـعیف را توصـیف کرده‌اند. آن‌طور که از تحلیل داده‌های این سؤال مشـاهده می‌شـود؛ مقـدار t برابـر بـا (۱۳/۳) در سـطح معنـاداری (۰/۰۰۰۱) معنـادار گردیـده (P<۰/۰۵) و بـا مشـاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان متوجه شد کـه میـانگین محاسبه شده از میانگین فرضی به‌صورت معناداری بـالاتر است. بنابراین بین میانگین فرضی و میانگین محاسبه شده تفاوت معناداری وجود دارد. لذا اجـرای طـرح هـادی در ارتباط با دفع زباله، بهداشت و نظافت در روستا موفقیـت آمیـز بـوده و نتـایج مثبـت ارزیـابی گردیـده اسـت (جدول شماره ۳).

ردیف	متغیر	تعداد	میانگین محاسبه شده	میانگین فرضی	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	وضعیت ساخت و ساز مسکن	۱۰۰	۳/۱	۲	۱٤/۷	۹۹	۰/۰۰۰۱
۲	وضعیت دفع بهداشتی فاضلاب‌های خانگی	۱۱۰	۲/۵	۲	۵/۳	۹۹	۰/۰۰۰۱
۳	وضعیت دفع زباله، بهداشت و نظافت روستا	۱۱۰	۳/۱	۲	۱۳/۳	۹۹	۰/۰۰۰۱
٤	مشارکت مردم در فرایند اجرای طرح	۱۱۰	۱/۹	۲	۱/۱	۹۹	۰/۲
۵	وضعیت ارائه خدمات زیر بنایی (آب، برق، گاز و مخابرات)	۱۱۰	۳/٤	۲	۱۸/۱	۹۹	۰/۰۰۰۱
٦	وضعیت دریافت خدمات روبنایی پس از اجرای طرح در روستا	۱۱۰	۱/۹	۲	۰/۹٤	۹۹	۰/۳
۷	تبدیل اراضی زراعی و باغی به کاربری غیرکشاورزی	۱۱۰	۲/۷	۲	۸/۵	۹۹	۰/۰۰۰۱

ج ۳. اثرات غیرمستقیم کالبدی- فضایی اجرای طرح هادی در روستای فتح آباد. منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۱.

سؤال ٤: به نظر شما مشارکت مـردم در فراینـد تهیـه و اجرای طرح هادی چگونه بوده است؟

نتایج حاصل از این پرسش نشان می‌دهد کـه ۵ درصـد از پاسخگویان میزان مشارکت خود در روند اجرای طرح را خوب، ۱۹ درصـد متوسـط، ۳۷ درصـد ضـعیف و ۳۸ درصد خیلی ضعیف بیان کرده‌اند. به‌عبارت دیگر در ایـن سؤال پرسش شوندگان میزان مشارکت خود را در فراینـد تهیـه و اجـرای طـرح هـادی در روسـتا ضـعیف عنـوان نموده‌اند که این بیشتر ناشی از خصلت از بـالا بـه پـایین بودن اینگونه طرح‌ها و همچنین حاکمیت بخشی و عـدم هماهنگی در نظام برنامه‌ریزی کشور مـی‌باشـد. همچنـین پس از تجزیه و تحلیل کمی داده‌ها نتایج بـدین صـورت اسـت کـه مقـدار t برابـر بـا (۱/۱) معنـادار نگردیـده (P>۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان متوجه شد که میانگین محاسبه شـده از میـانگین فرضـی به‌صورت معناداری کمتـر اسـت. بنـابراین بـین میـانگین فرضی و میانگین محاسبه شده تفـاوت معنـاداری وجـود ندارد. لذا میزان مشارکت مردم در فرایند اجرای طـرح در روستا مثبت ارزیابی نمی‌گردد. (جدول شماره ۳).

سـؤال ۵: بـه نظـر شـما پـس از اجـرای طـرح هـادی وضعیت ارائه خدمات زیربنایی (آب، برق، گـاز و تلفـن) در روستا چگونه ارزیابی می‌شود؟

دسترسی روستائیان به خـدمات زیربنـایی شـامل آب و برق و گاز و تلفن از دیگر اهـداف فرعـی اجـرای طـرح هادی در راستای توسعه و آبادانی روستاها مـی‌باشـد کـه نتایج حاصل تحقیق در روستای فتح آباد نیز نشان می‌دهد که٦٠ درصد از پاسخگویان روند تسهیل دریافت خدمات پس از اجرای طـرح را خـوب، ۲۷ درصـد متوسـط، ۱۰ درصد ضعیف و ۳ درصد خیلی ضعیف توصیف کرده‌اند. در ایـن راسـتا آنطـور کـه در جـدول شـماره ۳ نتـایج سنجش داده های بدست آمـده نشـان مـی‌دهـد مقـدار t برابـر بـا (۱۸/۱) در سـطح معنـاداری (۰/۰۰۰۱) معنـادار گردیده (P<۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان متوجه شد که میانگین محاسـبه شـده از میـانگین فرضـی بـه‌صـورت معنـاداری بـالاتر اسـت. بنـابراین بـین میـانگین فرضـی و میـانگین محاسـبه شـده تفـاوت معناداری وجود دارد. لذا عملکـرد اجـرای طـرح هـادی برای زمینه سازی به‌منظور ارائه خدمات زیـر بنـایی (آب، برق، گاز و تلفـن) در روسـتای فـتح آبـاد موفقیـت‌آمیـز ارزیابی شده است.

سؤال٦: به نظر شما پس از اجرای طرح هادی وضعیت ارائـه خـدمات روبنـایی همچـون (درمـانی، آموزشـی و اداری) در روستا چگونه شده است؟

تلاش به‌منظور زمینه‌سازی ارائه انواع خدمات رفـاهی- معیشتی بـه روسـتائیان و همچنـین مهیـا نمـودن شـرایط جهت دریافـت اینگونـه امکانـات بـه روسـتاها از دیگـر اهداف فرعـی اجـرای طـرح هـادی در روسـتای کشـور به‌شمار می‌رود. از این‌رو در پاسخ به این پرسـش، نتـایج نشان می‌دهد که ۸ درصد از پاسـخگویان رونـد دریافـت امکانات را خوب، ۱۷ درصد متوسط، ۳۳ درصد ضـعیف و ٤٢ درصـد از افـراد رونـد را خیلـی ضـعیف توصـیف کرده‌اند. آن‌گونه که از تحلیـل داده‌هـای تحقیـق مشـاهده مـی‌شـود مقـدار t برابـر بـا (۰/۹٤) معنـادار نگردیـده (P>۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌تـوان متوجه شد که میانگین محاسبه شـده از میـانگین فرضـی کمتـر اسـت. بنـابراین بـین میـانگین فرضـی و میـانگین محاسبه شده تفاوت معناداری وجود نـدارد. لـذا اجـرای طرح هادی در راستای زمینه سازی به‌منظور ارائه خدمات روبنایی در روستای فتح‌آبـاد موفقیـت‌آمیـز نبـوده اسـت (جدول شماره ۳).

سؤال ۷: به نظر شما پس از اجرای طرح هادی روند تبدیل اراضی زراعی و باغی به کاربری‌های غیرکشاورزی در روستا چگونه بوده است؟

تبدیل اراضی زراعی و باغی به کاربری غیر کشاورزی مانند کاربری مسکونی و تجاری از دیگر متغیرهایی بود که در این تحقیق مورد ارزیابی قرار گرفت. براساس یافته‌های حاصل از پرسش؛ ۲۱ درصد از پاسخگویان اثرات طرح در افزایش تغییرات را خوب، ٤۳ درصد متوسط، ۲۷ درصد ضعیف و ۹ درصد خیلی ضعیف توصیف نموده‌اند. که پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم‌افزار spss نتایج اینگونه بدست آمده است که مقدار t برابر با (۸/۵) در سطح معناداری (۰/۰۰۰۱) معنادار گردیده (P<۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان متوجه شد که میانگین محاسبه شده از میانگین فرضی به‌صورت معناداری بالاتر است. (جدول شماره ۳). بنابراین بین میانگین فرضی و میانگین محاسبه شده تفاوت معناداری وجود دارد. لذا اجرای طرح هادی در روستا موجبات تبدیل اراضی زراعی و باغی به کاربری غیرکشاورزی را فراهم آورده است و نتایج مثبت ارزیابی می‌گردد.

ج) اثرات نهایی– تکمیلی طرح هادی

سؤال ۱: میزان رضایت‌مندی شما از اجرای طرح هادی در روستا چگونه است؟

رضایت‌مندی مردم از روند اجرای طرح هادی از دیگر پرسش‌هایی بود که از اهالی روستا به‌عمل آمد. نتایج حاصله نشان می‌دهد که ۲۷ درصد از پاسخگویان میزان رضایت‌مندی خود را خوب، ۳٤ درصد متوسط، ۲۵ درصد ضعیف و ۱٤ درصد خیلی ضعیف توصیف کرده‌اند. همان‌گونه که در جدول شماره ٤ مشاهده می‌شود مقدار t برابر با (۷/۳) در سطح معناداری (۰/۰۰۰۱) معنادار گردیده (P<۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان متوجه شد که میانگین محاسبه شده از میانگین فرضی به‌صورت معناداری بالاتر است. بنابراین بین میانگین فرضی و میانگین محاسبه شده تفاوت معناداری وجود دارد. لذا اجرای طرح هادی در روستا توانسته موجبات رضایتمندی روستائیان را فراهم بیاورد. به‌عبارت دیگر اجرای طرح هادی در روستای فتح آباد با توجه به بهبود در شرایط کالبدی روستا و بالطبع زمینه سازی به‌منظور ارائه خدمات زیربنایی در روستا در گذر زمان توانسته موجبات رضایتمندی نسبی اهالی روستا را به‌وجود آورد.

سؤال ۲: به نظر شما علاقه‌مندی اهالی روستا پس از اجرای طرح هادی جهت سکونت در روستای فتح‌آباد چگونه شده است؟

نتایج این پرسش نشان می‌دهد که ۳۹ درصد از پاسخگویان میزان علاقه‌مندی خود را به ماندگاری در روستا بعد از اجرای طرح هادی خوب، ٤۱ درصد متوسط، ۱۳ درصد ضعیف و ۷ درصد خیلی ضعیف بیان کرده‌اند. آن‌طور که از تجزیه و تحلیل یافته‌ها با استفاده از spss مشاهده می‌شود: مقدار t برابر با (۱۲/٦) در سطح معناداری (۰/۰۰۰۱) معنادار گردیده (P<۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان متوجه شد که میانگین محاسبه شده از میانگین فرضی به‌صورت معناداری بالاتر است. از این‌رو بین میانگین فرضی و میانگین محاسبه شده تفاوت معناداری وجود دارد. لذا اجرای طرح هادی در راستای افزایش علاقه‌مندی اهالی جهت سکونت در روستا موفقیت‌آمیز بوده است و توانسته موجبات کاهش مهاجرت روستائیان به دیگر مراکز سکونتگاهی را فراهم آورد. (جدول شماره ٤).

سؤال ۳: به نظر شما اجرای طرح هادی در روستا تا چه اندازه در ارتقای سطح کیفی زندگی مردم مؤثر بوده است؟

اجرای طرح هادی در صورت مهیا نمودن زمینه‌های خدمات دهی، سرمایه‌گذاری و به تبع افزایش تولید در

روستاها می‌تواند نقش مهمی در افزایش درآمد روستائیان و نهایتاً ارتقای سطح کیفی زندگی روستائیان داشته باشد. از این‌رو نتایج این تحقیق نیز نشان می‌دهد که ۲۹ درصد از پاسخگویان ارتقای سطح زندگی خود در روستا را بعد از اجرای را خوب، ٤١ درصد متوسط، ۲۲ درصد ضعیف و ۸ درصد خیلی ضعیف را توصیف کرده‌اند. همچنین سنجش کمی داده‌ها بیانگر آن است که مقدار t برابر با (۹/۹) در سطح معناداری (۰/۰۰۰۱) معنادار گردیده (P<۰/۰۵) و با مشاهده میانگین فرضی (عدد ۲) می‌توان فهمید که میانگین محاسبه شده از میانگین فرضی به‌صورت معناداری بالاتر است. بنابراین بین میانگین فرضی و میانگین محاسبه شده تفاوت معناداری وجود دارد. لذا اجرای طرح هادی در جهت ارتقای سطح کیفی زندگی مردم در روستا نسبتاً موفقیت‌آمیز بوده است.

ردیف	متغیر	تعداد	میانگین محاسبه شده	میانگین فرضی	مقدار t	درجه آزادی	سطح معناداری
۱	رضایت‌مندی افراد از اجرای طرح هادی در روستا	۱۱۰	۲/۷	۲	۷/۳	۹۹	۰/۰۰۰۱
۲	علاقه‌مندی اهالی جهت سکونت در روستا	۱۱۰	۳/۱	۲	۱۲/٦	۹۹	۰/۰۰۰۱
۳	ارتقای سطح کیفی زندگی مردم روستا	۱۱۰	۲/۹	۲	۹/۹	۹۹	۰/۰۰۰۱

ج ٤. اثرات نهایی اجرای طرح هادی در روستای فتح‌آباد از دید روستائیان. منبع: یافته‌های تحلیلی تحقیق، ۱۳۹۱.

نتیجه

با گذشت بیش از سه دهه از تهیه و اجرای طرح‌های هادی در روستاهای کشور نیاز به ارزشیابی اثرات فضایی آن‌ها مهم به نظر می‌رسد. در تحقیق حاضر که در راستای سنجش اثرات فضایی- کالبدی اجرای طرح هادی در روستای فتح‌آباد انجام گرفت، نتایج در سه سطح بررسی اثرات مستقیم، اثرات غیرمستقیم و اثرات نهایی طرح در روستا بیانگر این است که اجرای طرح هادی به‌لحاظ کالبدی در راستای بهبود وضعیت شبکه معابر و حمل و نقل روستایی همچون تسهیل در دسترسی درون و برون روستا، بهبود شیب معابر و کیفیت آسفالت خیابان‌ها، زیباسازی منظر و فضای درونی روستا، تأثیر در بهبود و مقاوم‌سازی نحوه ساخت و ساز مساکن و منازل روستایی، تبدیل اراضی زراعی و باغی به کاربری غیر کشاورزی، بهبود وضعیت دفع بهداشتی زباله‌ها نسبتاً موفق و مثبت ارزیابی شده است. اما به‌لحاظ فضایی و زمینه‌سازی به‌منظور توسعه روستا همچون افزایش میزان دسترسی روستائیان به خدمات روبنایی و تولیدی شامل امکانات آموزشی، بهداشتی، تفریحی- ورزشی و افزایش مشارکت روستائیان در روند تهیه و اجرای طرح در روستای فتح‌آباد تاحدودی ناموفق بوده است. از بررسی‌های بالا می‌توان نتیجه گرفت که اجرای طرح هادی در روستای مورد مطالعه علیرغم کاستی‌هایی که در زمینه‌سازی به‌منظور ارائه خدمات روبنایی و توسعه پایدار روستا داشته است، توانسته موجبات بهبود فضای کالبدی و محیط زیست روستائیان را فراهم بیاورد و اثرات مثبتی در راستای جذب سکونت و بالطبع رفاه نسبی روستائیان داشته است.

فهرست منابع

- آمار، تیمور؛ صمیمی شارمی، رضا. (پاییز۱۳۸۸)، ارزشیابی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی بخش خمام– شهرستان رشت، فصلنامه مسکن و محیط روستا، سال ۲۸، شماره ۱۲۷، تهران، صص ٥٦-٤٤.
- برزو، غلامرضا؛ شاه‌حسینی، ایوب و دیگر همکاران. (پاییز۱۳۸۹)، ارزشیابی کیفی اجرای طرح هادی در روستای کرناچی شهرستان کرمانشاه- کاربرد نظریه بنیانی، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، سال اول، شماره ۳، تهران، صص ۱۷۲-۱۵۳.
- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان فارس. (۱۳۹۰)، آمار روستاهای دارای طرح هادی در استان فارس، بخش آرشیو، شیراز.
- پژوهشکده سوانح طبیعی. (۱۳۸۸)، ارزشیابی اثرات اجرای طرح هادی روستایی، انتشارات بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، چاپ اول، تهران.
- حق‌پناه، مریم؛ دهقانی، مرجان. (۱۳۸۸)، بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح هادی روستایی، اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستا، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان.
- رضوانی، محمدرضا. (۱۳۸۳)، مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران، انتشارات قومس، چاپ اول، تهران.
- شارع‌پور، محمود. (۱۳۷۰)، بررسی اثرات اقتصادی– اجتماعی طرح‌های بهسازی در روستاهای استان آذربایجان شرقی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- شمس‌الدینی، علی. (بهار ۱۳۸۷)، آثار اجرای طرح هادی در کاهش مهاجرتهای روستایی، مورد مطالعه: روستای فهلیان– شهرستان ممسنی، فصلنامه مسکن و انقلاب، سال ۲۷، شماره ۱۲۱، تهران، صص ٤٠–٣٠.
- شمس‌الدینی، علی؛ گرجیان، پروین.(تابستان ۱۳۸۹)، عوامل مؤثر در مهاجرت روستائیان به شهرها، با تأکید بر شبکه مهاجرت (مورد: دهستان رستم دو)، مجله چشم‌انداز جغرافیایی، سال ٤، شماره ۱۱، رشت، صص ۱۰۷– ۸۷.
- صیدائی، سید اسکندر. (۱۳۸۷)، برنامه‌ریزی روستایی در ایران، انتشارات جهاد دانشگاهی اصفهان، چاپ اول، اصفهان.
- عسکری، فهیمه. (۱۳۸۳)، طرح هادی روستای دشتی و ارزیابی طرح‌های هادی بخش مرکزی شهرستان اصفهان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان.
- عزیزپور، فرهاد؛ خلیلی، احمد؛ محسن‌زاده، آرمین؛ حسینی حاصل، صدیقه. (۱۳۹۰)، تحلیل و ارزیابی اثرات اقتصادی اجرای طرح هادی در سکونتگاه‌های روستایی کشور، فصلنامه مسکن و محیط روستا، سال ۳۰، شماره ۱۳۵، تهران، صص ۸٤-۷۱.
- عظیمی، نسرین؛ جمشیدیان، مجید. (تابستان۱۳۸٤)، بررسی اثرات کالبدی اجرای طرح‌های هادی روستایی مطالعه موردی: روستاهای غرب گیلان، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۲، تهران، صص ۳٤-۲٥.
- عنابستانی، علی اکبر. (۱۳۸۸)، ارزیابی اثرات کالبدی اجرای طرح هادی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای غرب خراسان‌رضوی، اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستا، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان
- عنابستانی، علی اکبر؛ اکبری، محمد حسن. (۱۳۹۱)، ارزیابی طرح‌های هادی روستایی و نقش آن در توسعه کالبدی روستا از دیدگاه روستائیان (مطالعه موردی: شهرستان جهرم)، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ٤٤، شماره ۸۲، تهران، صص ۱۱۱-۹۳.
- عنابستانی، علی اکبر. (بهار۱۳۹۳)، تحلیل اثرگذاری عوامل ساختاری–نهادی مؤثر بر مشارکت روستائیان در فرایند اجرای طرح‌های هادی روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان خواف)، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال چهارم، شماره ۱۳، مرودشت، صص ٦٠-٤٥.
- فیروزنیا، قدیر؛ رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا. (۱۳۸۲)، جایگاه روستا در فرایند توسعه ملی از دیدگاه صاحب نظران، انتشارات مؤسسه توسعه روستایی ایران، چاپ اول، تهران.

- مرکز آمار ایران، (۱۳۸۵،۱۳۹۰، ۱۳۷۵، ۱۳٦۵، ۱۳۵۵، ۱۳٤۵)، شناسنامه آبادی‌های روستاهای شهرستان مرودشت، روستای فتح آباد، تهران.

- مظفر، فرهنگ؛ حسینی، سیدباقر؛ سلیمانی، محمد و دیگر همکاران، (بهار۱۳۸۲)، ارزیابی اثرات اجرای طرح‌های هادی بر محیط زیست روستاهای ایران، فصلنامه علوم محیطی، سال پنجم، شماره ۳، تهران، صص ۳۲-۱۱.

- مهندسین مشاور نقش‌پردازان شهر پارسه. (۱۳۸۲)، طرح هادی روستای فتح‌آباد شهرستان مرودشت، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی استان فارس، شیراز.

- مِمفورد، لوئیز. (۱۳۸۱)، مدنیت و جامعه مدنی در بستر تاریخ، ترجمه: احمد عظیمی بلوریان، انتشارات مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، چاپ اول، تهران.

- مرادی، محمود؛ ابطحی نیا، آمنه؛ شاه سوندی؛ زهرا . (۱۳۸۸)، بررسی اثرات اجرای طرح هادی در توسعه کالبدی روستا (مطالعه موردی: روستای حاجی آباد- شهرستان بیرجند، اولین کنفرانس ملی مسکن و توسعه کالبدی روستا، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان.

- موسوی قهدریجانی، سید محمد. (۱۳۷٤)، ارزشیابی اثرات اجتماعی طرح بهسازی روستایی در استان اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران.

- وثوقی، منصور. (۱۳٦۷). گزارش بررسی اثرات اقتصادی و اجتماعی اجرای طرح‌های بهسازی در استان همدان، طرح پژوهشی، وزارت جهاد سازندگی، تهران.

-Chery. M, Kelly,et al, (2006); Promoting physical activity in communities: Approaches for successful evaluation of programs and policies, Evaluation and program planning 29, pp. 280-292.

-United nation. (1992). Report of the United Nations conference onenvironment and development. (Rio de Janeiro, 3-14 June 1992)

-Winograd, M., 2010, Sustainable Development Indicators for Decision Making:Concepts, Methods, Definition and, International Centre for TropicalAgriculture (CIAT), Cali, Colombia.